

دشمن شناسی و دشمن ستیزی در پرتو فرهنگ انتظار و مقاومت (در مکتب شهید سلیمانی)*

سیدمجتبی معنوی^۱

چکیده

با توجه به شناخت هوشمندانه و مقابله آگاهانه با دشمنان اسلام و نیاز روزافزون به ایده عملیاتی موفقیت آمیز شهید سلیمانی این مقاله در صدد دشمن شناسی و دشمن ستیزی سردار در پرتو فرهنگ مقاومت و انتظار است. برای انجام تحقیق از روش کیفی تحلیل مضمون استفاده شده است. تکنیک مقاله بهره گیری از خاطرات و سخنرانی های سردار در آثار منتشره است. داده های تحقیق در قالب کتاب، مقاله، سخنرانی، و مصاحبه مورد تحلیل قرار گرفته اند. مهم ترین شاخصه دشمن شناسی ایشان بازنمایی تأثیر بحران هویت مستمر جریان های تکفیری در جهان اسلام است که تحمل نظام اسلامی را ندارند. مهم ترین راهبرد دشمن ستیزی در دیدگاه فراگیر او توجه به منافع ملی منطقه ای در پرتو عامل وحدت آفرین مذهب است. رهیافت مکتب سلیمانی بر رابطه معنی دار بین انتظار و مقاومت تأکید می کند. رزمنده جبهه مقاومت مجاهد متشرع است و حرم اهل بیت علیهم السلام را حریم خود می داند.

واژگان کلیدی

دشمن شناسی، دشمن ستیزی، سردار سلیمانی، انتظار، مقاومت.

مقدمه

امروزه به دلیل پیچیدگی شیوه دشمن و تغییر در معادلات منطقه ای و تنوع دشمنی با اسلام، دشمن شناسی و دشمن ستیزی وارد عرصه جدیدی شده است که از آن به نام راهبرد و متعاقباً مکتب یاد می شود. مکتبی که در دفاع از اسلام، ماشین جنگ داعش را از کار انداخت و با تروریسم منطقه ای و جهانی به بهترین شکل مبارزه کرد. این حرکت برای مبارزه با وضعیتی آغاز شد که نمود آن وجود نا امنی فراگیر و جنایت جنگی بی امان در جهان اسلام است. آمار ترور و شهدای مسلمان و کشتار زنان و کودکان بی گناه در مناطق مختلف اسلامی از جمله یمن و عراق و سوریه و... رو به افزایش است. آمار دشمنی با ایران و دیگر مناطق اسلامی بعد از انقلاب

* تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۱/۱۷ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۲/۱۸

۱. دانش آموخته سطح چهار حوزه علمیه قم، ایران.

و تغییر حکمرانی از سلطنتی و پادشاهی به ولایت فقیه و تغییر سیاست تا کنون رشد قابل توجهی داشته است. نفوذ داعش در عراق و سوریه همزمان با حمله عربستان به یمن در دهه اخیر روند افزایشی داشته است. این روند در کنار تحریم‌های ظالمانه بر علیه ایران و کشورهای هم پیمان با آن در سال‌های اخیر چندین برابر شده است. حضور آمریکا و همدستانش در غرب آسیا و اعمال فشار و تحریم بیشتر بر شیعه و ایران نشان از دشمنی گسترده و فراتراز مرزهای سرزمینی مبتنی بر دشمنی با اسلام دارد. حضور داعش در عراق و سوریه و طالبان در افغانستان که با ایران مرزهای مشترک و وحدت فرهنگی اعتقادی و روابط صمیمی دارند ایران را در معرض دشمنی جدی قرار داده است.

شهید سلمیانی دریافت خصومت دشمنان با ایران و شیعه به دلیل مخالفت ایران با اهداف آمریکا و به رسمیت نشناختن اسرائیل است. به گفته سردار: خیلی از کشورها هستند که آمریکا و رژیم صهیونیستی با آنها کاری ندارند؛ اما با کشور ما سرچنگ دارند این موضوع دقیقاً همان تضاد منهج و سیاست امیرالمؤمنین و با سیاست‌های معاویه است (شیرازی، ۱۳۹۹: ۹۵). این دو کشور و اکثر هم پیمانان آنها منجی باور بوده و به گفته کتاب مقدس در پی وعده خدا به اسرائیل مبنی بر تشکیل دولت بزرگ هستند (گروه نویسندگان، ۱۳۸۸: ۱۶۹).^۱ آنان به این لحاظ مدعی حاکمیت در قلمروی از نیل تا فرات هستند و این همان ادعایی است که بین آنان و اسلام به ویژه شیعیان به محل نزاع تبدیل شده است چرا که در اندیشه اسلامی حکومت جهانی از آن صالحان است و وعده الهی با ظهور امام مهدی علیه السلام تحقق می‌یابد (انبیاء: ۱۰۵). مکان تحقق وعده الهی و حکومت صالحان کشورهای واقع در کشورهای غرب آسیا است^۲ و این منطقه با قداستی خاص و مورد احترام به دلیل در برگرفتن حرم اهل بیت علیهم السلام مورد حفاظت و صیانت شیعه قرار گرفته است و مدافعان حرمش به عنوان منتظران ظهور امام مهدی علیه السلام با دشمن تا پای جان جنگیده‌اند و جام شهادت نوشیده‌اند.

همین اعتقاد موجب شده است شیعه در دوران غیبت پذیرای حکومت و حکمرانی فقیه

۱. جهت اطلاعات بیشتر رک: نویسندگان، گونه‌شناسی منجی موعود در ادیان، ۱۳۸۸: ۱۶۷-۲۱۸. ادیان و مذاهب [مدعیان این موضوع آیات پیدایش ۱۸: ۱۵ تا ۲۱: ۱۵ را دلیل خود می‌دانند: «در آن روز، خداوند با ابرام عهد بست و گفت: «این زمین را از نهر مصر تا به نهر عظیم، یعنی نهر فرات، به نسل تو بخشیده‌ام، یعنی قینیان و قیزیان و قَدْمونیان و جتیان و قَرزیان و زفائیان، و آموریان و کنعانیان و جرجاشیان و بیوسیان را»].

۲. مکه و بیت المقدس مکان بعیت جبرئیل با امام مهدی علیه السلام است (صدوق، کمال الدین، ج ۲، ۶۷). همچنین مصر شام و عراق محدوده وجود یاران امام مهدی علیه السلام است که برای تحقق حکمرانی او به آن حضرت می‌پیوندند (مفید، اختصاص، ۲۰۸).

باشد. با دشمنی گسترده و فزاینده در سال‌های اخیر، بدون مکتب فوق، اقتدار ایران اسلامی به عنوان مرکز حکمرانی شیعیان جهان در معرض خطر است. از این رو در اقدامی راهبردی ایران وارد میدان می‌شود و نیروی قدس سپاه در رأس حامیان ولایت در منطقه برای دفاع از اسلام و دستاوردهای انقلاب مقتدرانه حضور می‌یابد و به یکی از بازیگران جدی منطقه بدل می‌شود. حضور مستشاری ایران در سوریه و عراق برای مقابله با داعش و تروریسم بیان‌گر دشمن‌شناسی و دشمن‌ستیزی چشم‌گیر ایران است.

بازنمایی واقعیت جنگ و دشمنی از سوی ایران در سایه تفکر شخصیت‌بی‌نظیر حاج قاسم سلیمانی به عنوان یک استراتژیست متشرع‌مقید به حضور در میدان دشمن‌شناسی و دشمن‌ستیزی را در مکتب سلیمانی به وجود می‌آورد و با الگوی پیشنهادی او برای مبارزه با دشمن، معادلات منطقه تغییر می‌کند و قدرت در اختیار جبهه مقاومت قرار می‌گیرد. این مکتب به اندازه‌ای مهم است که اگر نبود معلوم نبود شجره خبیثه داعش تا کجا به جنایات هولناک خود ادامه می‌داد و جهان اسلام با وضعیتی فاجعه‌بارتر روبه‌رو می‌گشت. مکتب سلیمانی نه تنها ایران اسلامی را از خطر داعش حفظ کرد بلکه با تقویت جبهه مقاومت، کشورهای عراق و سوریه را از لوٹ وجود آنها پاک کرد. امنیتی که مکتب سلیمانی برای شیعه و منطقه آورد در ابعاد مختلف نیازمند بررسی است. در راستای همین امر این مطالعه در صدد شناخت دشمنان جهان اسلام است تا از رهگذر این شناخت دشمن‌ستیزی در پرتو فرهنگ انتظار و مقاومت در مکتب سلیمانی مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد. پرسش‌های اصلی این پژوهش عبارت‌اند از: دشمن جهان اسلام کیست؟ راهبرد بهینه و مناسب برای مقابله با آن در پرتو فرهنگ انتظار چیست؟

پیشینه پژوهش

تحقیق در باره دشمن‌شناسی و دشمن‌ستیزی در پرتو فرهنگ مقاومت و انتظار به صورت کلی قدمتی دیرینه دارد اما از آنجا که پژوهش حاضر این مسئله را در مکتب شهید سلیمانی دنبال می‌کند مجال پرداختن به آن را ندارد. با این وجود، برخی پژوهش‌ها به صورت تک ستاره بر طالع این تحقیق پرتو انداخته و با ارتباطی هر چند اندک حقایقی را دریافتند. بابایی (۱۸۱) در «بیابید این‌گونه باشیم» به صورت مبسوط مبانی و اصول مکتب شهید سلیمانی را مطرح نموده است و با تأکید بر دیدگاه رهبر انقلاب و سیدحسین نصرالله سبک و روش سلیمانی را یک ایده و روش معین عملیاتی قابل تأسی برای مواجهه با دشمن در زمان ما یافته

است (طلاتیپه، ۳-۸).

رضایی اصفهانی در مقاله‌ای تحت عنوان مبانی و اصول قرآنی مکتب شهید سلیمانی (رضایی اصفهانی، ۱۳۹۹: فصلنامه قرآنی کوثر، ش ۶۷، ۵-۲۲). دریافتی است شهید سلیمانی براساس اعتقادی برخاسته از کتاب و سنت پیش فرض‌ها، اصول و اهدافی برای زندگی خود برگزیده است که به او برای حضوری وصف ناشدنی در میدان انگیزه بخشیده است و در دفاع او از ولایت و حکمرانی دینی تجلی پیدا کرده است. او با ایمانی قوی به خدا و ارادتی مثال زدنی به اهل بیت علیهم‌السلام و تدبیری حکیمانه، دشمنی با دشمنان خدا و دوستی با دوستان خدا را سرلوحه کار خود قرار داده و راه جهاد پیش گرفته تا با ستمکاران متجاوز پیکار نماید و از مظلومان بی پناه دفاع نماید. رضایی با پژوهش به این حقیقت دست یافته است که حرکت آن شهید والامقام یک مکتب و نمونه الگویی است که می‌توان به عنوان یک راهبرد از آن برای مقاومت استفاده کرد و بر این اساس شهید سلیمانی و راه او با شهادتش نه تنها پایان نیافته است بلکه سرآغاز خروشی پرشتاب برای براندازی ظلم و مواجهه با دشمن است. در این پژوهش، دشمن‌شناسی و دشمن‌ستیزی شهید سلیمانی در پرتو فرهنگ مقاومت و انتظار با هدف دستیابی به الگوی دشمن‌شناختی او بیان می‌شود تا دریابیم چگونه فردیت شهید سلیمانی به مکتب تبدیل شده و الگویی فراگیر برای منتظران به شمار می‌رود.

روش‌شناسی پژوهش

رویکرد این پژوهش اکتشافی، و روش آن تحلیل راهبردی است. در این پژوهش برای کشف و شناسایی راهبرد شهید سلیمانی در دشمن‌شناسی و دشمن‌ستیزی از تکنیک تحلیل اسناد نیمه ساخت یافته از نوع راهبرد نگار و الگو محور استفاده شده است. این روش با ترکیب نگاه استقرائی و تحلیل اسناد منتشره انجام می‌شود، به گونه‌ای که از طریق مبانی نظری و مرور اندیشه شهید سلیمانی طرح اولیه سؤال اصلی و محورهای کلی موضوع تعیین و سپس در گفتگوها و خاطرات سردار طرح و بسط داده می‌شود. برای تحلیل یافته‌ها هم از تحلیل مقوله‌ها و مضامین متنی استفاده می‌شود تا الگویی مناسب از ایده دشمن‌شناسی و دشمن‌ستیزی سردار سلیمانی به دست آید.

از اواخر دهه ۱۳۷۰ شمسی با گسترش روزافزون مقاومت در کشورهای اسلامی غرب آسیا با گرایش و تمایلات شیعی، نظریه‌های اندیشمندان در خصوص حفظ حاکمیت ارضی و حکمرانی اسلامی به تدریج به سمت جنبش مقاومت متمایل شده است و با فراگیر شدن فرهنگ آن و

درخشش جبهه مقاومت با حضور مستشاری ایران، تأثیر مقاومت در دفاع از ارزش‌های اسلامی در کشورهای منطقه رونق گرفته است. به نوعی که به تدریج رویکردهای متنوعی در این حوزه وارد مباحث نظری دشمن شناسی و دشمن ستیزی و مقاومت شده است. در ادامه ضمن تشریح مفاهیم به این رویکردها از دیدگاه شهید سلیمانی اشاره می‌شود.

مبانی نظری پژوهش

۱. جبهه مقاومت و تغییرات مفهومی آن

اندیشمندان برای مقاومت تحلیل‌های مختلفی ارائه کرده‌اند. این تحلیل‌ها با رشد مقاومت در دهه اخیر دقیق‌تر و کاربردی‌تر شده است. طی بررسی تحلیل‌ها این رهیافت به دست می‌آید که مقاومت از یک نهضت یا جنبش به یک ابرنهضت تبدیل شده است. در تحلیل‌های اولیه مقاومت در عالم واقع، اقدامات جزئی متشکل از افراد یا سازمان هستند که یک یا چند نوع علاقه خاص آنها را به هم گره زده است. وابستگی‌هایی مثل دوستی، خویشاوندی، دفاع از خانه و سرزمین، باورهای مشترک و... حلقه‌های ارتباطی مقاومت در منطقه هستند. تجزیه و تحلیل این حلقه‌های بیان‌گر این است که اصلی‌ترین نکته در همه آنها مقاومت است. در این نگاه مقاومت مجموعه‌ای از گروه‌های به هم پیوسته است. نقطه اتصال «مقاومت» است و چیستی مقاومت به فرهنگ بستگی دارد.

اما ورود سپاه قدس و در رأس آن سردار سلیمانی به جریان مقاومت آن را به یک ابرنهضت تبدیل کرد. او در پرتو فرهنگ انتظار معنای جدیدی به مقاومت بخشید و صبر و ایستادگی در این مسیر را از نظر اهل بیت علیهم‌السلام (صدوق، ۱۳۹۵، ج ۲، ۶۴۵)^۱ رمز عبور از وضع موجود و راه رسیدن به وضع مطلوب معرفی کرد. نگارنده بر این باور است:

جبهه مقاومت با حضور سردار در پرتو فرهنگ انتظار و مقاومت به مکتب سلیمانی بازنمایی شده است. این مکتب بر منطقه مسلط است و در عین آن که به مقاومت معنی می‌بخشد آن را تعریف و توصیف می‌کند. این روند تکمیلی نه تنها در تعریف بلکه در ویژگی‌های مقاومت دیده می‌شود. تا قبل از حضور سردار سلیمانی مقاومت به عنوان جریانی برای محافظت از مرزهای جنوب لبنان شناخته می‌شد اما پس از جنگ ۳۳ روزه با حضور پرننگ مستشاری ایران و همراهی سردار سلیمانی با عماد مغنیه

۱. «... قَالَ الرِّضَا عليه السلام: مَا أَحْسَنَ الصَّبْرَ وَانْتِظَارَ الْفَرَجِ أَمَا سَمِعْتِ قَوْلَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَارْتَقِبُوا إِلَيَّ مَعَكُمْ رَقِيبًا فَانْتَظِرُوا إِلَيَّ مَعَكُمْ مِنَ الْمُنتَظَرِينَ فَعَلَيْكُمْ بِالصَّبْرِ فَإِنَّهُ إِتْمَا بَجِيءُ الْفَرَجِ عَلَى الْيَأْسِ فَقَدْ كَانَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ أَصْبَرَ مِنْكُمْ».

علاوه بر تحلیل قبلی به عنوان یک پاد قدرت برای اسرائیل و حامیانش مورد بررسی قرار گرفت. شبکه الجزیره ترکی در گزارشی مطرح کرده است رد پای قاسم سلیمانی را در تمام تحولات خاور میانه می‌توان دید. او در جنگ‌های حزب‌الله با اسرائیل، جنگ فلسطینیان با اسرائیل، مشکلات آمریکا در جنگ با افغانستان و عراق و به نوعی هر تحولی که نقشی در منافع ایران و خاور میانه دارد نقش ایفا کرده است (کرامتی، ۱۳۹۵ش: ۵۵).

در اوایل سال ۲۰۰۸ سلیمانی پیامی به ژنرال پترئوس از طریق احمد چلبی سیاست‌مدار عراقی فرستاد و به آمریکایی‌ها خطاب کرد:

شما باید بدانید من قاسم سلیمانی، سیاست ایران در خصوص عراق، لبنان، غزه و افغانستان را کنترل می‌کنم (همان: ۶۳).

براین اساس، دشمن از توانمندی سلیمانی و مکتب او در هراس است و از این وحشت دارد که انقلاب اسلامی ایران توسط سپاه قدس، مرزهایش تا مدیترانه، یمن، کشورهای حاشیه خلیج، افغانستان و عراق توسعه پیدا کند. به ویژه که علی‌رغم هیاهوی بسیار آمریکا در باره ائتلاف ضد داعش کاری علیه تروریست‌ها انجام نشد ولی سردار سلیمانی با هدایت نیروهای عراقی موفق به آزاد سازی شهر استراتژیک جرف الصخر از اشغال تکفیری‌های داعش شد. (همان: ۴۸).

۲. مواضع و نقاط مورد نظر دشمن در مکتب سلیمانی

درک دشمن شرط اول مبارزه با آن است. امام علی علیه السلام مبارزه با دشمن را منوط به شناخت آن می‌داند (رضی، ۱۴۱۴ق: ۲۰۵). تحلیل آگاهانه سردار سلیمانی از دشمن بیانگر درک عمیق او از فعالیت‌های گسترده دشمن و تاکتیک‌های پیچیده آن است. تلاش وسیع و استفاده از شیوه‌های پیچیده تبلیغاتی برای تغییر نظر مردم در خصوص دشمن از چشم تیزبین و رصد میدانی شهید سلیمانی دور نمانده است. او با تمرکز بر مواضع دشمن بیرونی نقطه هدف آن را شناخت و وارد میدان شد تا آن‌جا که در نامه‌ای به رهبرانقلاب خطر توفان آتش افروزی داعش را شش سال قبل شهادتش اعلام کرد (شیرازی، ۱۳۹۹ش: ۹۲).

الف) تجزیه جهان اسلام

تحلیل رهیافت دشمن‌شناسانه شهید سلیمانی نشان می‌دهد دشمنان پس از ناکامی در مبارزه با انقلاب اسلامی درصدد جلوگیری از تبدیل انقلاب ایران به الگو برای سایر بلاد اسلامی

برآمدند. از نظر سردار در مسیری که پیش رو داریم مشاهده می‌کنیم دنیا تحمل نظام اسلامی ایران را ندارد. با این که صلح‌جو تر و مصلح‌تر از مردم و نظام ما وجود ندارد. حوادثی وجود دارد که دنیا نمی‌خواهد این نظام را با خصوصیات خودش و عزت این ملت را تحمل کند و این بحران‌ها مستمر است (کرامتی، ۱۳۹۵ ش: ۳۰).

شهید سلیمانی با درک این بحران دریافت دشمن در نظر دارد جهان اسلام را تجزیه کند و از ائتلاف دولت‌های اسلامی پیشگیری نماید. اما از آن‌جا که گذشتن از سد ایران اسلامی ممکن نبود این کار را در قسمتی مؤثر در جهان اسلام آغاز کردند. به همین منظور آنان عراق را برگزیدند. این کشور پس از سقوط صدام روابط خود را با ایران به صورت فزاینده‌ای گسترش داده است و با توجه به قدرت تشیع و تعامل سازنده آنها با اهل سنت می‌تواند دومین حکومت شیعی و قدرتمند در کنار ایران باشد.^۱ دشمن برای مهار این قدرت و جلوگیری از ابرقدرت شدن شیعه و از کار انداختن بازوی قوی آن در غرب آسیا سناریوی تجزیه عراق را در دستور کار قرار می‌دهد. این طرح در راستای دشمنی با پیوسته با دین^۲ و فرهنگ انتظار از ناحیه یهودیان نیز مورد استقبال و حمایت قرار گرفته است. دشمن در این اقدام خصمانه با تکیه بر ظرفیت داخلی عراق و کشش منطقه‌ای به دلیل قومیت و مذهب می‌تواند آن را عملیاتی نماید. در ادامه ضمن تشریح این مفهوم به این سناریو پرداخته می‌شود.

ب) تجزیه عراق

آمریکا از زمان اشغال عراق در سال ۲۰۰۳ به دنبال بزرگ‌ترین هدف خود یعنی تجزیه این کشور به سه اقلیم یا دولت کوچک و اگر بوده است. البته این راهبرد در درجه اول خواسته اسرائیل است، چرا که «عراق واحد» خطری برای موجودیت رژیم غاصب اسرائیل به شمار می‌رود (خسروی، فصل‌نامه روابط بین‌الملل، ش ۴۶: ۱۰۴). هدف بعدی آمریکا از این اقدام، قطع زنجیره ائتلاف شیعی است که از سوی ایران حمایت می‌شود و از افغانستان آغاز شده و تا عراق و سوریه و لبنان و فلسطین امتداد پیدا می‌کند (قربانی، فصل‌نامه سیاست دفاعی، ش ۹۷، ۱۳۹-۱۴۰). بنابراین هدف جدی، براندازی محور مقاومت شیعی خاورمیانه بر ضد نفوذ آمریکایی صهیونیستی است که با تلاش برای ایجاد اقلیم سنی در غرب عراق، مسیر کمک رسانی زمینی از ایران به سوریه و فلسطین مسدود می‌شود.

۱. جهت مطالعه بیشتر رک: زارع مهرآبادی، فدرالیسم و فرهنگ سیاسی در عراق، فصل‌نامه روابط خارجی، ش ۲۵، ۱۶۹.

۲. «وَلَا يَرْأُونَ يَفْتُلُونَكُمْ حَتَّىٰ يَرْدُوكُمْ عَنْ دِينِكُمْ» (بقره: ۲۱۷).

شهید سلیمانی به خوبی می‌دانست آمریکا بعد از تجربه خود مختاری کردها، اکنون تلاش خویش را بر روی غرب عراق و شکل‌گیری «گارد ملی اهل سنت» عراق به هدف تجزیه این کشور متمرکز کرده است.

این پروژه در حقیقت بخشی از پروژه «خاورمیانه جدید» است و مقدمه برنامه‌ای بزرگ‌تر به نام «طرحی برای یک قرن جدید آمریکایی» می‌باشد که به باور کارشناسان به منزله مانیفست آمریکا برای آینده جهان تلقی می‌شود.^۱

تجزیه غرب آسیا و شمال آفریقا و به نوعی پروژه تجزیه جهان اسلام، اهمیت ویژه‌ای دارد و آمریکا و اسرائیل درصدد اجرای آن هستند و در طول سال‌های اخیر نیز با پیاده کردن دو تاکتیک اصلی این طرح، یعنی تجزیه بر پایه «مذهب» و «قومیت» به طور جدی در حال اجرای این پروژه در خاورمیانه بوده‌اند. خاورمیانه زادگاه ادیان اسلام، یهودیت و مسیحیت، منطقه‌ای است که سرزمین‌ها و کشورهای میان دریای مدیترانه و خلیج فارس را شامل می‌شود و حساس‌ترین منطقه جهان از نظر تمدنی، انرژی، اقتصادی و سیاسی است.

در طرح خاورمیانه جدید آمریکا قصد دارد عراق و سوریه را به سه بخش شیعه‌نشین، سنی‌نشین و کردنشین تقسیم کند. شهید سلیمانی با تیزبینی دریافت:

این اقدام مانع از الگوگیری از انقلاب اسلامی برای تشکیل حکومت اسلامی بزرگ است. سردار دل‌ها با اشاره به برکناری اسد در این باره از مخالفین دفاع از سوریه انتقاد نموده و خاطرنشان می‌کند که حقیقت موضوع برای بعضی مشخص نیست و آنان شناخت کافی از دشمن ندارند (کرامتی، ۱۳۹۵ ش: ۲۸).

علاوه بر این شهید سلیمانی با تحلیل رفتارشناسی دشمنان دریافت که آنها در صدد ایجاد دژ امن برای اسرائیل هستند. او با رصد دشمن در سالیان متوالی به این واقعیت رسید که آمریکا با طرح خاورمیانه جدید درصدد جنگ فرسایشی با جبهه مقاومت است و ائتلاف ضدتروریسم فریبی بیش نیست.

شهید سلیمانی به عنوان یک منتظر بصیر و اندیشه‌ورز در پرتو فرهنگ انتظار دریافته بود خطر لشکرکشی جبهه متخاصم به خاک عراق جدی است. این فتنه که منجر به سقوط حکومت مرکزی بغداد شده است تهدیدات امنیتی فراوانی در مناطق شیعی بر جای خواهد گذاشت و منافع ملی و منطقه‌ای ما را به خطر می‌اندازد (کرامتی، ۱۳۹۵ ش: ۲۹).

۱. جهت آشنایی بیشتر، ر.ک: ۳۳. از دکترین گالیوریسم تا خاورمیانه اسلام، مشرق نیوز، کد خبر: ۲۵۰۶۹۶.

تحلیل رهیافت دشمن شناسی شهید سلیمانی به ما نشان می‌دهد او به این واقعیت دست یافته بود که دشمن در تلاش است با ایجاد اقلیم سنی در خاک عراق و به هدف تجزیه این کشور ارتباط موصلاتی محور مقاومت شیعی با منطقه شام و فلسطین را قطع نماید و حضور جهان اسلام و جبهه مقاومت در مرزهای مدیترانه را محدود نماید.

در واقع «تئاتر داعش» با تصرف مناطق غرب عراق و شرق سوریه برپا شده است تا طرح بحران هویت در جهان اسلام را اجرا نماید و با اعلام حکومت و بارور کردن بذر نفاق، مانع از ائتلاف اسلامی در منطقه شود. با توجه به رهیافت دشمن شناسی شهید سلیمانی و درک او عمق نقشه دشمن در می‌یابیم تجزیه جهان اسلام در اصل، تجزیه جریان انتظار و توقف آمادگی برای ظهور است. در فرهنگ انتظار و باور به مهدویت تأکید شده است اگر وحدت و انسجام بر جامعه اسلامی حکم فرما شود ظهور امام مهدی علیه السلام تأخیر نخواهد داشت (طبرسی، ۱۴۰۳ق: ج ۲، ۴۹۹). دشمن نمی‌خواهد این وحدت در جامعه اسلامی شکل بگیرد.

۳. بحران هویت در جهان اسلام و تأثیر آن در بازسازی جریان‌های سلفی و تکفیری

تحلیل دشمن شناسی موشکافانه شهید سلیمانی نشان می‌دهد او با نگاهی دقیق و بررسی دشمن درونی به این واقعیت دست یافت که در پی بحران هویت در جهان اسلام پدیده‌ای شوم بروز کرده که جنایت‌هایی را رقم می‌زند که شیعه شبیه آن را در حادثه کربلا شاهد بوده است. این پدیده شوم بازسازی جریان سلفی و تکفیری داعش بود که خطر بزرگ آن علاوه بر تهدید منافع ملی، منافع منطقه‌ای ما هم به خطر می‌اندازد. شهید سلیمانی معتقد بود ما به عنوان یک انسان به دلیل دینی و اهمیت منافع ملی نمی‌توانیم ملت‌های اطراف خود را دچار چنین بلای سهمگینی ببینیم (کرامتی، ۱۳۹۵ش: ۲۹).

سردار دل‌ها برای اعلام این خطر و تأثیر بازسازی جریان‌های سلفی تکفیری در منطقه شخصاً با پوتین رئیس‌جمهور سوریه دیدار می‌کند و او را متقاعد می‌کند خیل کثیری از جوانان روسیه با ملحق شدن به گروه تکفیری داعش می‌توانند خطرات بزرگی را در منطقه ایجاد نمایند (همان: ۴۴).

در باور شهید سلیمانی گستره بحران مذهبی جریان تکفیری از دورانی که سر سرور شهیدان را بریدند به مراتب بیشتر است و اگر کسی ملتی را نسبت به این خطر بی‌تفاوت کند در ریختن خون ملت‌های مسلمان شریک است (همان: ۳۲).

شهید سلیمانی با مشاهدات عینی دریافت داعش یک بلا و طاعون بزرگ است که باید

مرزهای خود را در مقابل آن قرنطینه کنیم. به گفته سردار: داعش که سربریدن انسان برایش آسان تر از سربریدن گوسفند است و صدها نفر را خوابانده و هنگام سربریدن آنها فریاد الله اکبر سر می‌دهد خطر بزرگی است. این جریان تروریستی اعلام حکومت می‌کند، خطبه می‌خواند و قتل عام وحشیانه می‌کند (همان: ۳۳).

رهیافت دشمن شناسانه شهید سلیمانی به ما نشان می‌دهد او با بازنمایی حقیقت جریان تکفیر ثابت کرد که داعش و حامیانش جنگ نیابتی را عهده‌دار شده‌اند تا از پیشرفت شیعه و تشکیل ائتلاف شیعی و حکومت بزرگ شیعی جلوگیری کنند و در حقیقت فرهنگ انتظار و مقاومت را نابود سازند. شهید سلیمانی معتقد است افرادی که مخالف حضور مستشاری ایران در سوریه و حمایت از آن هستند و به تعبیر سردار تزروشنفکری می‌دهند که حالا این آقا برود و یک نفر دیگر بیاید و فرض کنید مرده! اینها حقیقت موضوع را نمی‌دانند (همان: ۲۸). آنان در حقیقت دشمنی دشمن را نپذیرفتند.

سردار سلیمانی با رصد عمیق جبهه دشمن دریافت سعودی‌ها با تصاحب ناحق جایگاه با عظمت خادم الحرمین همه تلاش خود را به کار گرفته‌اند تا با پول پاشی فراوان و ترویج سلفیت بذر نفاق را در منطقه غرب آسیا پرورش دهند تا جلوی منطق جمهوری اسلامی ایران و حکومت شیعی که امام راحل پایه‌گذاری کرد را بگیرند (همان: ۲۹). یکی از رهبران شیعه عراق در این باره به سردار سلیمانی گفته است که با طارق هاشمی پیش ملک عبدالله رفتم و او با ناراحتی به طارق هاشمی گفته بود من دو میلیارد دلار به شما کمک کردم که هنوز شیعه بر عراق حکومت کند (همان: ۲۷). براین اساس داعش نمادی از ستیزه جویی با حکومت شیعه است که ممکن است در زمانی دیگر با شکل دیگر پدیدار شود به همین لحاظ تا ریشه‌کنی آن مقاومت در پرتو فرهنگ انتظار به راه خود ادامه می‌دهد.

۴. تضعیف نظام و ایجاد انشقاق در آن

شهید سلیمانی به عنوان یک استراتژیست در حوزه دفاع و مقاومت که تحولات غرب آسیا را از نزدیک ملاحظه نموده و طاعون بزرگ داعش را لمس کرده است و با آن تا پای جان مبارزه نموده است در رهیافت دشمن شناسانه درونی انشقاق و اختلاف را انحطاط و منجر به مصیبت دانسته است. از نظر شهید سلیمانی جهان اسلام در یک دوره تاریخی طولانی از بنی‌امیه گرفته تا عثمانی دچار یک انحطاط بزرگ شد و مصیبت‌هایی بر مسلمانان وارد شده و آنچه امروز نیز به آن گرفتار هستیم به جای مانده از همان دوران پیرانشقاق است (همان: ۲۳). شهید

سلیمانی با اشاره به حقیقت تلخ تاریخی فوق از حکمرانی دینی و رهبری دفاع نموده و با انتقاد از افرادی که به تضعیف نظام می پردازند ضمن خاطره ای نقل کرده است:

یکی از شخصیت های مهم جهان که مدعی ابرقدرتی است وقتی با رهبر انقلاب ملاقات کرده بود اظهار می داشت که حالا فهمیدم ایران با این همه مشکلات چگونه تاکنون مقاومت کرده است. ایران یک کشور امن و مقتدر و دارای جایگاه بالایی سیاسی است (همان: ۲۴).

شهید سلیمانی متعاقب هشدار درباره خطرانشقاق و تضعیف نظام این اقدام را خیانت دانسته و بر این باور است: بزرگ ترین خیانت به جامعه ما این است که کسی بخواهد عامل مذهب را در درون جامعه ضعیف و کم رنگ کند زیرا مذهب عامل تقویت، وحدت، انسجام، رمز فداکاری و ایثار و قبول مشقت ها و رنج هاست (همان: ۳۱).

شهید سلیمانی با درک صحیح و عمیق از دشمنی ها با نظام اسلامی تأکید می کند مردم با هوشیاری به صیانت از نظام بپردازند و فریب دشمن را نخورند. به گفته او: جبهه دشمنان همواره با هدف تفرقه و ایجاد تقابل بین صفوف متحد و یکپارچه مردم سخنانی دارد که به آنها توجه نکنند (همان: ۳۷).

یافته های پژوهش

۱. حرم اهل بیت علیهم السلام قرارگاه ویژه جبهه مقاومت

شهید سلیمانی بر اساس اعتقادش به کتاب و سنت، اصول و اهدافی برای زندگی خود برگزیده است که تلاطم دار فرهنگ انتظار و مقاومت است. تحلیل رهیافت های دشمن ستیزی آن شهید والامقام به ما نشان می دهد بین رفتار او در مقابله با دشمن و اعتقادش به مذهب و ارادتش به اهل بیت علیهم السلام رابطه معنی داری وجود دارد. در مکتب شهید سلیمانی حرم اهل بیت علیهم السلام قرارگاه ویژه جبهه مقاومت است. این حرم در غرب آسیا واقع شده است و مرزهای آن تا ساحل مدیترانه امتداد یافته است. مجاهدان متشرع جبهه مقاومت در این قرارگاه حضور می یابند تا دست دشمن متجاوز را در حقیقت از حریم خود قطع نمایند.

او غرب آسیا را سرزمین مقدس ابراهیم و پدران آسمانی و محل حضور انبیاء و اولیاء در طول تاریخ می داند و عراق و سوریه و عربستان را نه مخازن نفت بلکه حرم اهل بیت علیهم السلام می داند که هیچ کس حق تعرض به آنها و تجاوز به حریم شان را ندارد و در صورت ورود دشمن به حرم هیچ درنگی برای جهاد و مقاومت جایز نیست. شیعیان اهل بیت علیهم السلام سال های زیادی

است که در این سرزمین با انتظار امام مهدی علیه السلام منتظر گرفتن انتقام از قاتلان سرور شهیدانند. به گفته شهید سلیمانی:

قرن هاست نسل به نسل جوانان شیعه برای گرفتن انتقامی شدید از قاتلان حسین شمشیرهای خود را تیز نگه داشته‌اند و الله اگر که پای تان به حرم زینب برسد سرهای بریده شما را برای حرم زینب پیش کش خواهیم برد و نماز ظهر را در بقیع اقامه خواهیم کرد (همان: ۳۶).

اسوشیتد پرس در گزارشی از اتمام سردار سلیمانی به دفاع از حرم عسکریین آورده است: سردار سلیمانی به صورت مداوم از مناطق جنگی عراق مخصوصاً سامرا بازدید می‌کند... سردار در حرمین مستقر شده و حتی در زیرزمین حرم می‌خوابد و از آنجا دفاع شهر را هماهنگ و کنترل می‌کند (همان: ۶۶).

او از راهپیمایی اربعین به عنوان یک مانور غیرقابل وصف در کنار عربستان یاد می‌کند و با اشاره به سخن یکی از زوار که از نظر سردار تعبیر جامعی است بیان می‌کند:

شما به من بگویید کدام سلطان در دنیا هست که بتواند ۲ تا ۲۵ میلیون آدم را با خرج خودشان با پای پیاده به سمت خودش بسیج کند و کسی هم ذره‌ای احساس کمبود، نکند هیچ سلطانی، ملکی، رئیس جمهوری، هیچ اقتداری وجود دارد؟ بله یک سلطان این کار را کرد و آن امام حسین علیه السلام بود (همان: ۲۸).

سردار سلیمانی ملت ایران و ائتلاف شیعه اسلامی را ملت امام حسین علیه السلام می‌داند. تفسیر این جمله معروف با رهیافتی که از دشمن ستیزی شهید سلیمانی به دست می‌آید این است که «ما منتظر منتقم خون حسین هستیم». در حقیقت سردار سلیمانی منتظر حقیقی را در زمان ما مجاهد متشرعی می‌داند که با دشمن متجاوز به حرم اهل بیت علیهم السلام و ناقض حریم شیعه، مبارزه می‌کند.

۲. بازنمایی حقیقت ائتلاف ضد تروریسم برای مقابله آگاهانه با دشمن

از تحلیل رهیافت‌های دشمن شناسانه شهید سلیمانی در می‌یابیم او در پرتو روایات همراهی با دشمن را دشمنی می‌داند (صدوق، ۱۳۶۲: ۹).^۱ براین اساس، آمریکا و هم‌پیمانانش را دشمن اسلام می‌داند و معتقد است ارتباط با آمریکا بلائی جان شیعه است. او در این باره می‌گوید: من بارها این را عرض کردم که بعضی‌ها به دنبال ارتباط با آمریکا هستند، خب درس

۱. قال الصادق علیه السلام: صدیق عدو الله عدو الله (صدوق، ۱۳۶۲: ۹).

عبرت بگیرید. این مصر آئینه روشنی است. این مثل خورشید مقابل ماست. مثل روز روشن است. این کشورها تحت سیطره آمریکا، هم پیمانان آمریکا، همه چیزشان را، اعتبار و آبروی خودشان را تحت اختیار آمریکا گذاشته‌اند. ببینیم چه وضعی دارند. تحریم اقتصادی هم نیستند. با همه دنیا ارتباط دارند. آمریکا و غرب هم از آنها حمایت می‌کنند.

کشورهایی که یک روز ام‌القرای عرب بودند، در جهان اسلام پرو و بالی داشتند، امروز در صحنه سیاست گم شده‌اند. مثل گدا دنبال کشورهای کوچک پولدار می‌دوند. جزیره‌های خودشان را خاک خودشان را می‌فروشند، خب اینها تحت سیطره کی هستند؟ هم پیمان کی هستند؟ اینها هم پیمان آمریکا نیستند؟ بعضی‌ها در کشور ما یک برداشت غلطی می‌کنند و من شنیده‌ام. دلسوزانه هم ممکن است این حرف را بگویند که همان طوری که امام در قصه قطعنامه و آتش بس، جام زهر را نوشید، امام امروز هم باید در مقابل آمریکا این کار را انجام بدهد. این چه غفلت بزرگی است؟ این چه سفسطه خطرناکی است؟ این چه قیاسی است؟ این جام زهر و این جام زهر جان اسلام را می‌گیرد. جان ایران را کامل می‌گیرد. جان تشیع را می‌گیرد. آمریکا پنجاه سال در کشور ما حاکم مطلق بوده یک نشانی از عملکرد او به من بدهید. ما بگوئیم این بنا این راه را کشیده. این جام زهر جان انسانیت را می‌گیرد (تقدیر، ۱۳۹۹ش: ۱۴۶).

شهید سلیمانی با بازنمایی حقیقت ائتلاف ضد تروریسم این واقعیت را بر همگان آشکار کرد که ائتلاف برای مقابله با داعش یک دروغ بزرگ برای فریب افکار جهانیان است (کرامتی، ۱۳۹۵ش: ۳۳) تا حضور و نفوذ آمریکا در مناطق اسلامی را توجیه پذیر کند. او در این باره به رئیس‌جمهور وقت آمریکا می‌گوید:

آقای اوپاما فاصله پایگاه شما با رمادی چند کیلومتر است و چطور می‌شود کشتار در یک کشور صورت گیرد، شما به بهانه حمایت از آن ملت در آن کشور استقرار پیدا کنید اما هیچ غلطی نکنید این اسمش چیست؟ آیا این چیزی به غیر از شریک بودن در توطئه و یا ضلعی از توطئه است؟! (کرامتی، ۱۳۹۵ش: ۳۵)

وال استریت ژورنال در این باره نوشته است:

اوپاما ارائه تجهیزات ارتباطی به مخالفان سوریه را آغاز کرده است و کشورهای عربی دستمزد مبارزان مسلح را می‌پردازد (کرامتی، ۱۳۹۵ش: ۶۱).

او خطاب به ترامپ هم گفت:

شما هفده سال است که در افغانستان عروسی‌ها را به عزا تبدیل کردید و می‌گوئید هر که با ما نیست با تروریسم است، چه غلطی کردید؟ مگر نه این است که برای مذاکره با طالبان به عنوان جزئی از این کشور فقیر التماس می‌کنید و به پاکستان برای آن فشار می‌آورید؟ ... شما به کشورهای بی‌خاصیت سعودی و امارات که مانند دو وزنه سنگین آمریکا را زیر آب می‌کشند دوهزار میلیارد دلار دادید تا در یمن جنایت کند (تقدیر، ۱۳۹۹: ۱۶۱).

۳. سستی بنیادهای عقیدتی و رفتاری سلفی‌های تکفیری

سردار سلیمانی با شناخت دقیق از دشمن بنیاد فکری و رفتاری آنها را سست و شکننده یافت. او در رهیافتی دشمن‌شناسانه دریافت داعش و هم‌پیمانانش از اسلام بهره‌ای ندارند و همین امر فرضیه شکست‌ناپذیری آنان را به رغم تجهیزات پیشرفته و خشونت وحشاک باطل می‌کند به همین جهت او با نقش‌آفرینی در عملیات جرف‌الصخر ستاره عملیات شد و ثابت کرد داعش اسطوره شکست‌ناپذیر نیست. بهشت مافیای جنایتکاران بر خلاف تصور آمریکایی‌ها که با توجه به شرایط سخت طبیعی و نخلستان‌ها راه حل نظامی نداشت و دشمن در صد فرسایشی کردن جنگ در آن بود توسط سردار سلیمانی به جهنم داعش تبدیل و فضاحت ائتلاف آمریکایی در آن به نمایش درآمد.

سردار سلیمانی و فرزندان عراق در حماسه جرف‌الصخر ثابت کردند که داعش به رغم قدرت‌نمایی در منطقه، ببری کاغذی و مترسکی بیش نیست که آن را بزرگ جلوه می‌دهند. رزمندگان عراق در عملیات جرف‌الصخر همچون سیل به داعش حمله کردند و فقط به پشتوانه سازماندهی و تاکتیک‌های ویژه سردار سلیمانی بود که در این عملیات به پیروزی رسیدند تا جایی که می‌توان گفت؛ نیرویی نبود که نتوانند آن را درهم بکوبند. عملیات جرف‌الصخر نشان داد که داعش با وجود توان رزمی بالا و هزاران نیرویی که در اختیار دارد شکست‌ناپذیر نیست (کرامتی، ۱۳۹۵: ۵۷).

رهیافت دشمن‌ستیزانه شهید سلیمانی

۱. معرفی کامل اسلام و تشیع

تحلیل رهیافت دشمن‌ستیزی سردار سلیمانی نشان می‌دهد او در پرتو فرهنگ انتظار و مقاومت معتقد بود اسلام حقیقت درونی دارد و به همین دلیل هرگز شکست نمی‌خورد و از بین نمی‌رود. در مقابل هر آنچه حقیقت درونی ندارد با همه قدرت و هیمنه‌ای که از آن به نمایش

گذارده می‌شود در مقابل اسلام به شکست می‌انجامد (کرامتی، ۱۳۹۵ ش: ۳۵). به همین لحاظ از نظر او معرفی کامل اسلام و تشیع می‌تواند اقتدار لازم برای درهم شکستن دشمن را فراهم آورد. او با این دیدگاه معتقد بود حتی اگر شهید شویم باید به تکلیف عمل کنیم (همان: ۱۹). براین اساس، به این حقیقت ایمان داشت که مجاهد حقیقی چنان که امیرمؤمنان علیه السلام فرموده است:^۱

نه از حیاتش خوشحال است و نه برای از دست دادن دوستانش ناراحت می‌شود (رضی، ۱۴۱۴ ق: ۱۷۸).

او با این معیار تا پای جان با دشمنان ولایت و حکومت اسلامی که غرب آسیا را تهی از مذهب می‌خواستند مبارزه کرد.

شهید سلیمانی مذهب را عامل وحدت‌آفرین و موجب موفقیت جبهه مقاومت در هر زمانی می‌داند و معتقد است تلاش‌ها در سایه مذهب به ثمر می‌نشینند به گفته سردار:
نخستین عاملی که باعث موفقیت ما شده است و تاکنون و در آینده تأثیرگذار است عامل مذهب است (کرامتی، ۱۳۹۵ ش: ۳۰).

همچنین در نظر شهید سلیمانی مذهب نقش مهمی در انگیزش جبهه مقاومت و رشادت و شهادت و شهادت‌طلبی دارد. او در این باره معتقد است:

در پرتو مذهب مشاهده می‌کنیم یک مادر فرزند خود را از زیر قران عبور می‌دهد و روانه جبهه می‌کند و پس از شهادتش او را دفن کرده و به دیگران توصیه می‌کند برای او گریه نکنند و مراسم جشن برگزار می‌کند. مذهب عامل تقویت، وحدت، انسجام، رمز فداکاری و ایثار و قبول مشقت‌ها و رنج‌هاست (تقدیر، ۱۳۹۹ ش: ۸۹).

همچنین او می‌افزاید: عامل مذهب ما را از چیزهای عادی عبور داد و موجب شد این کلمه در قلب‌ها حک شود «أَطِيعُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُوا الرَّسُولَ وَ أُولَى الْأَمْرِ مِنْكُمْ» (نساء: ۵۹) و این کلمه سرلوحه جنگ شد.

۲. ایجاد رابطه معنی‌دار بین فرهنگ انتظار و مقاومت

شهید سلیمانی براساس اعتقادش به کتاب و سنت پیش‌فرض‌ها، اصول و اهدافی برای زندگی خود برگزیده است که طلایه‌دار فرهنگ انتظار و مقاومت است. تحلیل رهیافت‌های دشمن‌ستیزی آن شهید و الامقام به ما نشان می‌دهد او بین رفتار و اعتقادش به مذهب و

۱. «لابشرون بالاحیا و لایعزون عن الموتی».

ارادتش به ولی فقیه به عنوان نائب امام زمان علیه السلام رابطه معنی‌داری قائل است. او تأکید می‌کند:

جهان اسلام، پیوسته نیازمند رهبری فقهی و متصل و منسوب به معصوم است. خیمه ولایت را رها نکید. خیمه، خیمه رسول الله صلی الله علیه و آله است... والله این خیمه اگر آسیب دید بیت‌الله الحرام و مدینه، حرم رسول الله صلی الله علیه و آله، نجف، کربلا، کاظمین و مشهد باقی نمی‌ماند (شیرازی، ۱۳۹۹ش: ۷۲).

سردار سلیمانی با پایندی به اصول تأکید می‌کند اصول یعنی ولی فقیه (شیرازی، ۱۳۹۹ش: ۷۲). به همین جهت به اصول امام باوری و مهدی‌یآوری وفادار و معتقد است. لذا از رزمندگان جبهه مقاومت می‌خواهد متشرعانه مجاهدت کنند و در این راه استقامت ورزند.^۱ این مطالبه بیانگر اعتقاد سردار به امامت و الگوگیری از مهدویت و پیمان گرفتن امام مهدی علیه السلام از مجاهدان است.^۲ او در این باره می‌گوید:

صفات اخلاقی مجاهد خیلی مهم است. پایه اول این صفات نماز است. در جهادی که می‌کنید ظلم نکنید نه باید مظلوم باشید که پا بر ما بماند و نه ظالم باشید. وقتی برای جهاد حرکت می‌کنید باید خیلی دقت کنید، مجاهد متشرع‌ترین شخص است و در اخلاق و رفتار و ظاهر و باطن تشرع دارد. این مسئله بسیار اساسی و مهم است (کرامتی، ۱۳۹۵ش: ۲۰).

۳. اهتمام به مرجعیت سیاسی شیعه

در مکتب شهید سلیمانی مرجعیت شیعه می‌تواند تمام ظرفیت‌های میدان مقاومت را به کار بگیرد و آرایش دشمن را در هم شکند. او رهبری را دلگرمی و پشتیبان اصلی جبهه مقاومت می‌داند و معتقد است نظام بدون ولایت فقیه سرپا نمی‌ماند (تقدیر، ۱۳۹۹ش: ۸۱). در نظر او مرجعیت سیاسی به رزمندگان مقاومت قدرت اصلی را می‌بخشد. شهید سلیمانی در این باره گفته است:

مهم‌ترین رهبر عرب که پرطرفدارترین رهبر عرب هم بود جمال عبدالناصر بوده که در اوج جنگ اعراب با رژیم صهیونیستی فرماندهی جبهه اعراب را بر عهده داشت،

۱. «إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ» (فصلت: ۳۰).

۲. در روایات مهدویت آمده است امام مهدی علیه السلام هنگام بیعت با یارانش از آنها می‌خواهد که به اموری پایبند باشند از جمله این که به ناحق کسی را نشکند و حرمت افراد را نگاه دارند و... (متن کامل روایت رک: صافی، لطف‌الله، منتخب‌الآثر، ج ۳، ۱۲۸).

موشکی به نام «ظافر» داشت که قادر بود تل آویو را بزند اما او به رغم شجاعتی که داشت جرأت نکرد موشک را به تل آویو شلیک کند، در حالی که در جنگ بودند و صحرای سینا به اشغال درآمده بود. سرانه درآمد کشورهای اسلامی و عربی در حالی که فلسطینی ها با سنگ مقاومت می کردند، قریب هزار میلیارد دلار بوده است و مخازن سلاح های گوناگون که از کشورهای اروپایی خریداری کرده بودند پر بود. همین کاری که امرز عربستان کرده است و حجم سلاح هایی که خریداری کرده است از آدم های موجود در دورن کشورش بیشتر است. اما این امام [ولی فقیه] بود که آمد و سنگ ها را به موشک تبدیل کرد. این موشکی که به تل آویو خورد امام ارتقا داد. خدا می داند اگر امام نبود و این انقلاب را برپا نکرده بود این حرکت به وقوع نمی پیوست (کرامتی، ۱۳۹۵، ش: ۲۶)

شهید سلیمانی در پرتو فرهنگ انتظار معتقد است محال است جهان اسلام بتواند بدون مرجعیت شیعه و رهبری در مقابل حوادث و وحشتناکی که در دنیای اسلام روی می دهد دوام بیاورد. او در این باره می گوید:

حوادثی را در اطراف کشور خود مشاهده هستیم که جان ها را به لب می رساند و بعد می بینیم کشور ما در این دریایی که پراز توفان ها و طلایم های وحشناک است آرام در دل این بحران ها ایستاده و ملت ما در همه ابعاد احساس آرامش می کند، این امر بدون رهبری محال است حاصل شود (کرامتی، ۱۳۹۵، ش: ۲۲).

این رهیافت بیان گر باور عمیق سردار به مهدویت و فرهنگ انتظار در حوادث واقعه است (صدوق، ۱۳۹۵، ج ۲، ۴۸۴).^۱

نتیجه گیری

بزرگ ترین چالش درونی جبهه مقاومت در مکتب سلیمانی بحران هویت مستمر و دشمنی با نظام اسلامی است. دشمنان اسلام فاقد حقیقت درونی هستند و به همین جهت اسطوره شکست ناپذیری نیستند هرچند آمریکا و کشورهای منطقه از آنها حمایت کنند. جبهه مقاومت در پرتو عامل مذهب و ارادت به اهل بیت علیهم السلام و رهبری بی نظیر امام خامنه ای در مواجهه با دشمن پیروز است. جبهه مقاومت عراق، سوریه و مکه را حرم اهل بیت علیهم السلام و قرارگاه و حریم خود می داند و با ارادت به سرور و سالار شهیدان از حرم دفاع می کند و فریب ائتلاف ضد داعش و

۱. «وَأَمَّا الْحَوَادِثُ الْوَأَقِئَةُ فَارْجِعُوا فِيهَا إِلَى رُؤَاةِ حَدِيثِنَا فَإِنَّهُمْ حُجَّتِي عَلَيْكُمْ وَأَنَا حُجَّةُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ».

امثال آن را نمی خورد.

منابع

قرآن کریم

نهج البلاغه

۱. ابن بابویه، محمد بن علی (۱۳۶۲)، *صفات الشیعه*، تهران، علمی.
۲. ابن بابویه، محمد بن علی (۱۳۹۵ق)، *کمال الدین و تمام النعمه*، تهران، اسلامیه.
۳. ابن بابویه، محمد بن علی (۱۴۱۳ق)، *من لایحضر الفقیه*، قم، جامعه مدرسین.
۴. از دکترین گالیوریسم تا خاورمیانه اسلام، مشرق نیوز، کد خبر: ۲۵۰۶۹۶، لینک.
۵. بابایی طلائی، محمد باقر (۱۳۹۹ش)، *بیابید این گونه باشیم (مبانی و اصول شهید سلیمانی)*، تهران، دانشگاه امام حسین علیه السلام.
۶. باقری دولت آبادی، علی (۱۳۹۹ش)، *نقش شهید سلیمانی در طراحی هندسه قدرت ایران و برهم زدن محاسبات آمریکا در غرب آسیا*، دومین همایش بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، الگوی تربیت مدیران جهادی تمدن ساز.
۷. بنی لوحی، علی (۱۳۹۹ش)، *این مرد پایان ندارد*، اصفهان، راه بهشت.
۸. جعفری سیداصغر (۱۳۹۹ش)، *شهید سلیمانی و تأثیرگذاری در دفاع از عمق راهبردی انقلاب اسلامی*، دومین همایش بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، الگوی تربیت مدیران جهادی تمدن ساز.
۹. جمعی از مؤلفان (۱۳۹۹ش)، *عقل سرخ*، تهران، دانشگاه امام صادق علیه السلام.
۱۰. خانی، علی؛ محمدی، حمیدرضا (۱۳۹۹ش)، «بازشناسی مؤلفه های مکتب شهید سلیمانی مبتنی بر بیانات امام خامنه ای»، *فصل نامه مطالعات راهبردی بسیج*، سال بیست سوم، شماره ۸۶.
۱۱. خسروی، ملک تاج؛ خسانی یزدانی، احسان (بی تا)، «آینده عراق و سناریوهای مربوط به

- آن»، *فصل نامه مطالعات روابط بین الملل*، شماره ۴۶.
۱۲. رضایی اصفهانی، محمدعلی (۱۳۹۹ش)، «مبانی و اصول قرآنی مکتب شهید سلیمانی»، *فصل نامه قرآنی کوثر*، شماره ۶۷.
۱۳. زارع مهرآبادی، محمد؛ سردارنیا، خلیل الله (بی تا)، «فدرالیسم و فرهنگ سیاسی در عراق»، *فصل نامه روابط خارجی*، شماره ۲۵.
۱۴. سانکهن، مجید (۱۳۹۹ش)، *حاج قاسم سلام*، تهران، روایت فتح.
۱۵. شیرازی، علی (۱۳۹۹ش)، *شاخص های مکتب شهید سلیمانی*، قم، خط مقدم.
۱۶. صافی گلپایگانی، لطف الله (۱۳۸۰)، *منتخب الاثر*، قم. عالمیه.
۱۷. طبرسی، احمد بن علی (۱۴۰۳ق)، *احتجاج*، مشهد، مرتضی.
۱۸. طهماسبی، عالمه؛ موسوی، لیلا؛ قربانی، مهدی (۱۳۹۹ش)، *سلیمانی عزیز*، قم، حماسه یاران.
۱۹. عباس زاده روح الله (۱۳۹۹ش)، *مؤلفه های تربیتی مکتب شهید سلیمانی*، دومین همایش بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، الگوی تربیت مدیران جهادی تمدن ساز.
۲۰. قربانی، سعید؛ منتظران، جاوید (بی تا)، «آینده پژوهی امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران در بستر تحولات ژئوپلیتیکی تمامیت ارضی و بحران های داخلی عراق»، *فصل نامه سیاست دفاعی*، شماره ۹۷.
۲۱. کرامتی، مرتضی (۱۳۹۵ش)، *سربازان سردار*، قم، سه نقطه.
۲۲. گروه فرهنگی تقدیر (۱۳۹۹ش)، *سردار دل ها*، تهران، نشر تقدیر.
۲۳. گروه نویسندگان (۱۳۹۸ش)، *مالک زمان*، تهران، شهید ابراهیم هادی.
۲۴. محمدی نیا، اسدالله (۱۳۹۹ش)، *حاج قاسم رفیق خوشبخت ما*، قم، سبط اکبر.
۲۵. مزدآبادی، علی اکبر (۱۳۹۸ش)، *حاج قاسم*، تهران، یا زهرا.

۲۶. مزدآبادی، علی اکبر(۱۳۹۸ش)، حاج قاسم ۲، تهران، یا زهرا.
۲۷. مزدآبادی، علی اکبر(۱۳۹۸ش)، ذوالفقار، تهران، یا زهرا.
۲۸. مزدآبادی، علی اکبر(۱۳۹۸ش)، متولد مارس، تهران، یا زهرا.
۲۹. مفید، محمدبن نعمان(۱۴۱۳ق)، اختصاص، قم، کنگره شیخ مفید.
۴۶. مهدیه، امید(۱۳۹۹ش)، ویژگی‌های رفتاری، مکتبی و دستاوردهای سردار سلیمانی، دومین همایش بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، الگوی تربیت مدیران جهادی تمدن ساز.
۴۷. مهروان فر، ابوذر(۱۳۹۷ش)، برادر قاسم، قم، امیرالمؤمنین.

